

Nacionāla mēroga tradīcijas un vērtību nozīme kā tautas/nācijas kultūras mantojumam un to izmaiņas laika gaitā

Lasi fragmentu no K. Ulmaņa uzrunas un pieejamo informāciju internetā!

K. Ulmanis. Pulcēsimies ģimenes kopbrīdī Valsts svētkos. "Kurzemes Vārds" [tiešsaiste]. 1938. g. 11. okt. [skatīts 2020. g. 16. feb.]. Pieejams:

<http://periodika.lv/#searchResults;simpleQuery=pulc%C4%93simies%20%C4%A3imenes%20kopbr%C4%ABd%C4%AB>

Kad latvietis svin savus svētkus, viņi tos svin ziediem un zaļumiem rotāta istabā, pie balti noberzta galda, pie svētku uguns. Vai Vasarsvētkus latvietis var nosvinēt bez kuplo meiju zaļuma, vai Jāņus ielīgot bez vainagiem un jāņuzālēm un gaišajām jāņugunīm! Un vai Ziemassvētkos latvieša mītnē nesmaržo skujas un savu vīraku nedveš zaļā eglīte. Vai kā tāla balta teika mūs visus neglāsta atmiņas par gaišajiem svētrītiem lauku sētā, kad pie balti noberzta vai linu galdauta aplāta galda, uz kura arvienu dega sveces, pulcējās kopā visa māju saime svētrītam. Un pavasaros un vasarās, kad mūsu zemes pļavas un dārzi bija greznojušies ziediem, vai arī tad galdu nerotāja šie ziedi? Viņi bija pat daudzu svētbriža dalībnieku rokās.

Šodien mēs stāvam savas tēvuzemes un savas valsts patstāvības un neatkarības 20 gadu svētku priekšvakarā. Pilsētas un lauki, visi mūsu zemes novadi un apdzīvotas vietas ir cēlušās, lai postos šiem gaišajiem svētkiem, šai lielajai un skaistajai dienai latvju tautas un mūsu mīļās valsts Latvijas vēsturē, lai sirdspriekā un pateicībā tos svinētu, smeldamies jaunus spēkus turpmākam savam darbam, savas dzīves labklājībai, savas valsts daiļumam un varenībai. Jo vairāk mums būs šī spēka un ticības sev un savai un savas valsts nākotnei, ja savas valsts gaišajos svētkos būsim visi vienprātīgi kopā, kopā ar savām domām, kopā ar savas sirds degsmi, ja visus mūs vienos prieks par savu valsti un ticība savas valsts Latvijas saules mūžam. "Tavs lepnums lai ir nevis tava nama stāvu skaits, bet tas gars, kas viņā mīt!" – uzsauc ikvienam mūsu dižais Vadonis. Latvju tautas gars savu spēku ir radis tautas vienprātībā un kopības sajūtā. Kad saule Latvijas debesīs vienādi gaiši spīd pār visiem, kad pošamies savas valsts patstāvības un neatkarības 20 gadu svētkiem, lai kvēla sirdsdegsmē mūs visus vieno! Valsts pastāvēšanas 20 gadu svētku rīcības komiteja aicina šogad pirmo reizi 18. novembra rītu ievadīt ar katras ģimenes kopbrīdi savā dzīvoklī vai mājās. Vai šis skaistais ierosinājums neatdzemdiņa un nestiprina vienu no latvju tautas skaistajiem tikumiem, dzīva gara apdvestiem tikumiem? – Kad valsts svētku agrā rītā mūsu zemes balto dievnamu torņos zvanu skaņas vēstīs lielo un gaišo svētku rītu, vēlīniem rudens ziediem un zaļumiem pušķotās istabās, pie balti klātiem galdiem ģimenes tēvs, vai visas māju saimes galva pulcinās kopā visus ģimenes un saimes locekļus, lai šai svinīgajā brīdī visu domas un sirdis būtu vienotas pateicībā un priekā par savā tēvuzemē un savā brīvajā valstī nodzīvotajiem 20 gadiem, lai dziļā godbijībā pieminētu tos, kas brīvības cīņās guruši, savu galvu uz ežiņas nolikdami, lai uzticību apliecinātu (...). Latvju zemes lauku sētās un pilsētu mītnēs jāmājo latviešu garam, tam garam, kas latvju tautu saglabājis gadu tūkstošos, tam garam, kas stiprs bijis ziedoties uz tēvzemes brīvības altāra. Latvju tautas gars ir audzis un stiprinājies arī tais kopējos svētbrižos, kad visa ģimene un saime pulcējās pie balti noberzta galda, uz kura dega uguns, ar ziediem rokās. Latvju tautas gars ir audzis un stiprinājies tais dziesmās, kas mežu galus nolocījušas, ir rūdījies un dzīvs

kļuvis ugunīs, kas no kalna uz kalnu spīgoja, un slavu pauda tiem, kas tautu vadījuši pretim saulainai nākotnei, kas tautas iegūto brīvību sargājuši, kas savas domas un savas sirdis un visu savu dzīvi atdevuši savai tautai un Latvijas valstij, šai skaistajā kopbrīdī ikvienam par sevi un visiem kopā būs gaišāk saskatāmi un dziļāk izjūtami tie lielie ieguvumi un panākumi, ko latvju tauta var ievīt kopējā vaiņagā savas valsts 20 gadu pastāvēšanas svētkos. Kad valsts svētku dienā karogi plīvos pār pilsētu namiem un lauku sētām, kad ziedi un zaļumu vītnes greznos namus un istabas, lai visos ļaužu mājokļos runā arī sirdis un šalko gara vēdas. Lai 18. novembra rītā visa tauta jūtas gaiša kopbrīža dalībniece, kas pateicībā un priekā ievada savu valsti patstāvības trešā gadu desmitā, kas svinīgā kopbrīdī jūt vienotās tautas dzīvo un stipro garu.

Kad gaiši mirdzēs svētku ugunis, lai gaiši mirdz arī latvju dēlu un meitu sirdis savai tēvuzemei, savai valstij Latvijai! Lai gaiši mirdz ģimenes kopbrīdī valstssvētku rītā!

Baltā galdauta svētki, 4. maija svinības [tiešsaiste]. 2017. g. [skatīts 2020. g. 16. feb.]. Pieejams: <http://lv100.lv/programma/kalendars/balta-galdauta-svetki-4-maija-svinibas/>

1990. gada 4. maijā ar Latvijas PSR Augstākās Padomes Deklarāciju “Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu” tika atjaunota Satversmes sapulces 1922. gada 15. februārī pieņemtā Latvijas Republikas Satversme. Šī deklarācija pasludināja 1940. gada 17. jūnija PSRS militāro agresiju par starptautisku noziegumu un atjaunoja Latvijas Republikas suverenitāti.

Kultūras ministrijas Latvijas valsts simtgades birojs aicina 4. maijā turpināt Baltā galdauta svētku tradīciju par godu Latvijas valsts neatkarības atjaunošanai – vienai no būtiskākajām pieturzīmēm Latvijas simts gados. Baltā galdauta svētku mērķis ir iedvesmot cilvēkus 4. maijā pulcēties pie viena galda ģimenes, draugu, kaimiņu vai kopienas lokā, apzināti svinot savas valsts esību un godinot tos, kuri palīdzējuši to radīt un nosargāt. Baltā galdauta svētkus cilvēki rada sev paši, uz tiem katrs nāk ar savu cienastu, katrs pievieno galdā un kopīgajās sarunās savu devumu, kopīgi radot svētku izjūtu. Baltā galdauta svētki atgādinās to, ka Latvijas Republikas neatkarības atjaunošana – Latvijas valsts otrā dzimšanas diena – bija konkrētu cilvēku neatlaidīgas rīcības, drosmes un uzdrīkstēšanās rezultāts.

Baltā galdauta svētku formātu veido paši to rīkotāji, tomēr iesakām pievērst uzmanību šādiem akcentiem:

kopīga galda klāšana un svinēšana par godu Latvijai kopā ar ģimeni, kaimiņiem, vietējiem un ārzemju draugiem, kolēģiem, jauniešiem cilvēkiem, kas notiek pagalmā, kopienas publiskajā telpā vai jebkur citur; balts galdauts kā pašapziņas un lepnuma simbols un vienojošais elements; kopā būšana un galda sarunas, piemēram, daloties atmiņās un priekšstatos par 1990. gada 4. maiju, par iegūto brīvību nozīmi un to izmantošanu notikumus un personības; līksmojot, sadziedoties un sadancojot u.tml.; senu tradīciju, nemateriālā, t.sk. kulinārā mantojuma, apzināšana un godā celšana, atrodot jaunas kopīgu vērtību apliecinājuma izpausmes; norīšu dokumentēšana, gan pašiem radot foto, audio un video stāstus, gan uzrunājot medijus, lai saglabātu liecības par mūsu laika 4. maiju, atmiņas par 1990. gada 4. maiju; dalīšanās ar tām sociālajos tīklos.

Analizē informāciju abos avotos un meklē atbildes uz jautājumiem! Savstarpēji vienojieties, par kuriem no piedāvātajiem jautājumiem diskutēsiet klasē vai pētīsiet padziļināti, atklājot savas atmiņas par šo svētku godināšanu!

1. Kuram notikumam veltīta K. Ulmaņa uzruna?
2. Vai, tavuprāt, var atrast atslēgvārdus vai kopīgas idejas, kas vieno abus tekstus par svētkiem un svētku ideju? Paskaidro savu izvēli! Atbildi vari attēlot tabulā, shēmā u.tml.
3. Atbildi uz jautājumiem un veido salīdzinājumu!

Jautājumi	4. maijs	Citi svētki
Kas ir galdauts kā simbols?		
Vai galdauta krāsai, svinot svētkus, ir nozīme?		
Kāda ir svētku galda un svētku maltītes simboliskā jēga?		
Kopsavilkums/ secinājumi/ salīdzinājums		

4. Paskaidro, vai Baltā galdauta svētki ir jauna tradīcija, vai arī tiek atjaunota jau pirmās brīvvalsts laikā pastāvējusi tradīcija!
5. Vai citām tautām jēdzienā “baltais galdauts” arī ir ietverta kāda dziļāka nozīme?
6. Internetā sameklē dažādu valstu un tautu svētku mielastu fotogrāfijas! Meklē tajās līdzīgo un atšķirīgo!

7. Sameklē internetā un salīdzini informāciju par simtgades svinēšanu citās Baltijas valstīs!
- Brīvības piemiņas vietu godināšana
 - Tautas varoņu godināšana
 - Simtgadei veltītie pasākumi
 - Svētku simbolika, tās traktējums
 - Valstu karogu vēsture
 - Himnu tekstu salīdzināšana: vai tekstā var just tautas mentalitāti, valsts tapšanas stāstu?
 - Satversmes (Konstitūcijas) salīdzināšana
 - Vai citās valstīs ir līdzīgi svētki Baltā galdauta svētkiem?
 - Vai tavā skolā ir skolēni, kuru ģimeņu saknes ir citās valstīs, bet viņi svinēs šos svētkus?
8. Sameklē internetā sabiedrības viedokli par to, vai Baltā galdauta svētku tradīcija aizēno šīs dienas – Latvijas Republikas Neatkarības deklarācijas pasludināšanas gadadiena – patieso nozīmi un ideju! Kāds ir tavs viedoklis?
9. Maijs un novembris ir mūsu valsts svētku mēneši ar vairākām godināmām dienām. Kurš svētku mēnesis ir tev nozīmīgāks? Kāpēc?